

KNYIHÁR ESZTER

Magyarországon élő kínai állampolgárok társadalmi integrációs szokásainak a vizsgálata

Integrációs attitűdök megértése egy 2016-ban végzett felmérés alapján

A Magyarországon élő kínai állampolgárok migrációs és integrációs folyamatainak vizsgálata – az utóbbi években fokozódó bevándorlásnak köszönhetően – kiemelt szereppel bír. Ezen kisebbségi csoport integrációs attitűdjeinek feltárása és megértése segítségül szolgálhat a megfelelő integrációs politika kidolgozásához, és támogathatja a két ország között kibontakozó bilaterális kapcsolatokat.

Az 1980-as évek végére visszanyúló bevándorlás hatására létrejött kínai diaszpóra kutatásával foglalkozó tanulmányok körvonalazták azon napjainkban is elfogadott nézeteket, amelyek szerint a kínai migránsoknak az alapvető integrációs faktorokkal szemben mutatott hozzáállása – például nyelvtanulás vagy társadalmi szerepvállalás – passzívnak mondható.¹

Az utóbbi évtizedben azonban mind Kínában, mind hazánkban számos olyan változás állt be, amely megannyi téren befolyásolja a kínai állampolgárok migrációs és integrációs szokásait és magát a migránsállomány összetételét. 2013-ban a magyar kormány bevezette a letelepedési államkötvényt, amelynek egyik legjelentősebb vásárlóközönsége – 2017-ben bekövetkezett megszüntetéséig – éppen a kínai állampolgárok csoportja volt. A letelepedési kötvény bevezetése újfajta zöld utat nyitott meg egy újfajta kínai bevándorló közösség előtt, és elindította a Kínából érkező migráció második jelentős hullámát. Az utóbbi években bevándorló kínai állampolgárok társadalmi helyzete és motivációja jelentős mértékben eltérni látszik azon kínai migránsokétól, akik a nyolcvanas, kilencvenes években érkeztek hazánkba.

A jelen tanulmány a Magyarországon élő kínai migránsok integrációs attitűdjének jelenlegi helyzetét kívánja bemutatni egy 2016-ban lebonyolított

¹ Nyíri 2003: 3864.

kvantitatív felmérés alapján. E vizsgálat azonban a minta nagysága és összetétele miatt semmiképpen nem tekinthető reprezentatívnak. A kutatás eredményeinek bemutatása arra azonban lehetőséget teremt, hogy a kínai migráns diaszpóra összetételéről komplexebb képet alkothassunk, és megérthessük a diaszpórát érő hatásokat, valamint az ott bekövetkező változásokat, amelyek további kutatások alapjául szolgálhatnak.

I. Adatgyűjtés és kutatási módszer, módszertani hibák és kihívások

A tanulmányhoz felhasznált adatokat egy 2016-ban lebonyolított kérdőíves, kis volumenű kutatás szolgáltatta. A kutatás eredeti célja az volt, hogy összehasonlítsa azon kínai bevándorlók integrációs szokásait, akik 2013-ban vagy az után érkeztek hazánkba, azokkal, akik korábban tették ezt. Az adatgyűjtés kérdőíves formában zajlott, a kérdőívek terjesztése mind papíralapon, mind pedig internetes formában történt a kínaiak által használt fórumokon. A kínaira fordított kérdőív 48 egyszerű eldöntendő kérdést, illetve feleletválasztós kérdést tartalmazott, és olyan területekre koncentrált, mint általános háttérinformációk, magyar nyelvtudás, iskolai végzettség, munkaerőpaci részvétel, állampolgári aktivitás és észlelt diszkrimináció stb. A kérdőívet értékelhetően 167 résztvevő töltötte ki, további szűrés után azonban 24 kérdőív etikai okokból kikerült az elemzésből, így a végső adatsort 148 résztvevő kitöltött kérdőívéből dolgoztuk fel.²

A begyűjtött adatokon SPSS program segítségével χ^2 próbát és kereszt-tábla-elemzést végeztünk. A vizsgált változók kapcsán nem kaptunk szignifikáns eredményeket arra vonatkozóan, hogy bárminemű különbség lenne a két csoport integrációs szokásait illetően. Ez az eredmény a vizsgált csoport kis létszámából, illetve a mintavételi eljárás (hólabda-mintavétel) fajtájából is fakadhatott. Ezek ellenére az adatelemzést követően, úgy gondoljuk, hogy a csoport egészére vonatkozó összesítő eredmények is informatívak lehetnek, még akkor is, ha ezek semmi esetre sem tekinthetők reprezentatívnak. A cikkben használt egyszerű százalékos adatközlés, a választott mintavételi

² A kérdőívek feldolgozása során kizártuk azon résztvevők kitöltött kérdőíveit, akik nem töltötték be a 18. életévüket. Ezen lépésre mind etikai szempontból, mind pedig az adat értelmezhetősége miatt szükség volt. A politikai részvételről szóló kérdések, így például szavazás, erősen életkorfüggő, Magyarországon csak a 18. életévüket betöltött személyek szavazhatnak.

eljárás nem elégíti ki egy megfelelő mélységű tudományos értekezés kereteit. Ennek ellenére úgy véljük, hogy a kutatás és az ebből levont következtetések kiegészítő információt hordozhatnak a Magyarországon tartózkodó kínai migránsok integrációs szokásait tekintve, és alapot adhatnak későbbi kutatások lebonyolítására.

II. A kínai migránsok Magyarországon és az őket ért hatások

Magyarország Közép-Európán belül az egyik kiemelten kedvelt célországa a kínai bevándorlóknak.³ Az 1980-as években a Szovjetunió iparától addig erősen függő kelet- és közép-európai szocialista országokban – Magyarországon, Csehszlovákiában, Lengyelországban stb. – a politikai és gazdasági átalakulások hatalmas termékéhséget eredményeztek. Kína akkori gazdasága folyamatos átalakuláson ment keresztül, teret engedve a bátrabb, elsősorban a Szovjetunióval kereskedni kezdő magánvállalkozóknak. Ezen tényezők együttes hatásaként jelentős kínai migráció indult el Közép-Kelet-Európa felé.⁴

A magyar kormány 1989-ben lehetővé tette, hogy a kínai állampolgárok vízum nélkül lépjenek be az országba.⁵ A vízummentességnek és a kedvező életkörülménynek köszönhetően néhány év alatt mintegy 28 ezer kínai migráns érkezett az országba. A jelenség egyfajta „magyar aranylázként” (*xiongyali re 匈牙利热*) vonult be az akkori migránsköztudatba.⁶ Ez a nagyarányú bevándorlás felkészületlenül érte a magyar kormányt, ennek köszönhetően 1992-ben visszaállították a vízumkötelességet. Az országban addigra már letelepedett kínai állampolgárok jelentős hányada a továbbvándorlás mellett döntött, míg más részük Magyarországon maradt.⁷ A vándorlás intenzitása és a bevándorlók regisztrációjának problémái csak találgatásokat tesznek lehetővé a kínai migránsok akkori számát illetően.⁸

³ Mészáros 2005.

⁴ Nyíri 2010: 151–152.

⁵ 1989. évi 6. tvr. a Magyar Népköztársaság Kormánya és a Kínai Népköztársaság Kormánya között a vízumkényszer kölcsönös megszüntetéséről Pekingben, 1988. december 8-án aláírt egyezmény kihirdetéséről (márc. 7.).

⁶ Nyíri 1999: 251.

⁷ Nyíri 2003: 3860.

⁸ Nyíri 2010: 149–151.

A Magyarországon letelepedő kínai állampolgárok viszonylag stabil piacot találtak az országban, ez az elkövetkező években lehetőséget biztosított a kínai kisvállalkozások felfutására. Ez a tendencia a 2000-es évekre is jellemző maradt.

Feltételezhető, hogy az utóbbi években a két ország relációjában megjelenő politikai és gazdasági döntések ugyancsak befolyásolták a Magyarországra történő kínai bevándorlást. A keleti országok felé nyitó diplomáciai lépéssorozat, a magyar kormány által 2010-ben meghirdetett „keleti nyitás” politikája a keleti térségekkel, így a Kínával ápolt politikai és gazdasági kapcsolatok fellendítését célozta meg. Az, hogy ezen politika milyen sikerrel járt, nem képezi a cikk tárgyát, az azonban általánosan elmondható, hogy a diplomáciai és gazdasági kapcsolatok szorosabbra fűzésére tett bárminemű kísérlet pozitívan befolyásolhatja a két ország közötti migrációs folyamatokat.

Kutatásunk szempontjából az utóbbi évek kiemelkedő döntésének számított a magyar kormány azon lépése, hogy 2013-ban piacra dobta a külföldi állampolgárok által megvásárolható letelepedési államkötvényeket. A program új csatornákat nyitott meg az Európai Unión kívülről érkező befektetők előtt, és napjainkra világossá vált, hogy a kötvények legjelentősebb felvásárlói éppen a kínai állampolgárok lettek.⁹ Úgy tűnik, hogy a kötvénypolitika kiváltotta a kínai migráció második jelentős hullámát, amelyre az 1989–1992 közötti bevándorlás után nem volt példa, és többek között ennek tudható be, hogy 2017-re a Magyarországon legálisan tartózkodó kínai állampolgárok száma elérte a 19 111 főt.¹⁰

Kína ezzel párhuzamosan 2013-ban körvonalazta az „Egy Övezet, Egy Út” (*Yidai Yilu* 一带一路, mai nevén „Övezet és Út Kezdeményezés”) komplex és hatalmas befektetésekkel járó geopolitikai programját, amely Kínát kívánja összekötni az ázsiai, észak-afrikai és európai térségekkel.¹¹ A politika egyelőre nincs jelentősebb hatással a Magyarországot érintő kínai bevándorlásra. Természetesen a kínai befektetések nyomán létrejövő magyarországi cégek, vállalatok és bankok magukkal hoznak egy bizonyos számú kínai munkaerőt, de ezen bevándorlók legtöbbje csak időszakosan tartózkodik az országban, és számuk az összképet tekintve – egyelőre – elenyésző.

A kínai migrációt befolyásoló tényezőnek számít az a háttérben zajló folyamat, amely szoros összefüggésben van Kína gazdasági fellendülésével.

⁹ Wiedemann 2017.

¹⁰ KSH Stadat 2018 adatai alapján.

¹¹ A kínai kormány hivatalos honlapja: <http://english.gov.cn/beltAndRoad/>.

Az utóbbi 20 év gazdasági változásainak köszönhetően az országban megerősödni látszik a jómódú középosztály, amely jelentős és újfajta vásárlóerővel bír. Ezen réteg, mivel megteheti, költ külföldi nyaralásokra, és előszere-ttel fektet be külföldi ingatlanokba.¹² Tiszta levegő, kedvezőbb ingatlanárak, jobb oktatási rendszer és kisebb társadalmi nyomás – mindezek „pull” faktor-ként vonzzák a kínai középosztály tagjait. A megélhetésért történő migráció mellett megjelent az életminőség emeléséért történő kivándorlás, amely egyre erősebb migrációs faktornak tekinthető a kínai kivándorlás relációjában.

III. Az integrációs modell

Az integrációs folyamat megannyi faktor által befolyásolt komplex jelenség. Hogy mit nevezünk sikeres integrációnak, számos esetben függ a fogadó ország jogi és politikai háttérétől és a migránsnak az integrációhoz való hozzá-állásától. Saggar abban látja az integráció legnagyobb kihívását, hogy milyen módon lehet bizonyos különbségeket csökkenteni a migráns- és a fogadó ország társadalma között.¹³ Ahogy Ganta rámutat, az integráció egy olyan fo-lyamat, amelynek eredményeként a migráns beilleszkedik a fogadó ország társadalmába, és egyenjogú szereplőjévé válik a fogadó ország társadalmi, gaz-dasági és politikai folyamatainak.¹⁴ Esser modellje négy változó mentén ha-ladva vizsgálja az integrációs folyamatokat: *akkulturáció*, *társadalmi (el)he-lyezkedés*, *interakció* és *önazonosítás*.¹⁵ Mivel Esser modellje egy viszonylag leegyszerűsített alapot ad az integráció méréséhez, a későbbiekben mi is ezen faktorok mentén vizsgáljuk az integráció mértékét.

III.1. Akkulturáció

Az akkulturáció folyamata során az egyén sikeresen elsajátítja azokat a szoká-sokat, kulturális karaktereket, amelyek szükségesek a fogadó ország társadal-mával kialakítandó kommunikációhoz. Az akkulturáció egyik kiemelt és viszonylag könnyen vizsgálható tényezője a fogadó ország nyelvének az el-

¹² Lathan–Wu 2013: 21–22.

¹³ Saggar et al. 2012: 11.

¹⁴ Ganta 2013: 1.

¹⁵ Ganta 2013: 2.

sajátítása.¹⁶ Az akkulturáció folyamata két dimenzió mentén működik: az egyik, amely arra ösztönzi a migránst, hogy a fogadó ország értékrendszerét, viselkedési és kulturális szokásait magáévá tegye; a másik, amely arra sarkallja, hogy ugyanezeket a saját kultúrájából is valahogy megőrizze.¹⁷

Az akkulturációs folyamatok megértését árnyalja a transznacionalizmus fogalmának bevonása. A transznacionális jellemzőkkel bíró migráns soha nem hagyja el teljesen az anyaországot. A könnyű és gyors utazási lehetőségek és a fejlett kommunikációs technológia megfelelő környezetet biztosítanak egy újfajta, flexibilisebb viselkedési forma kialakításához. Ezen migránsok gyakran alakítanak ki maguknak többnemzetiségű személyiséget, amely képes megfelelően alkalmazkodni mindkét társadalomhoz.¹⁸ Ez a fajta „*sem itt, sem ott*” vagy „*itt is, ott is*” viselkedés nem írható már le az egyirányú migrációs és letelepedési stratégiák jellemzőivel.¹⁹ A transznacionális viselkedés lehetővé teszi, hogy a migráns egy olyan kevert kapcsolati hálót hozzon létre, amellyel megfelelőképpen tud kommunikálni a saját és a fogadó ország társadalmával, és közvetíteni tud a kultúrák között.²⁰

Az akkulturáció – az eltanult és a megőrzött kulturális normák mellett – mérhető a fogadó ország nyelvének elsajátításával is.²¹ Esser értelmezésében a beszélt nyelvnek számos szerepe van, így kommunikációs eszköz, kulturális és műveltségi „*marker*”. Ezen felül a megfelelően elsajátított nyelv növeli az egyén sikerességét a társadalmon belül, köszönhetően a gyorsabb és hatékonyabb információáramlásnak és a jobb munkaerőpiaci részvételi lehetőségeknek.²² Az, hogy az egyén mutat-e valamiféle hajlandóságot a fogadó ország nyelvének elsajátítására, számos külső faktortól és az egyén belső motivációjától is függ. Esser megfogalmazásában a fogadó ország nyelvének elsajátítása alapvetően négy tényező által befolyásolt folyamat. Ezen tényezők: *motiváció*, így a kedvezőbb és nagyobb jövedelemre való kilátás, *hozzáférés*, így kommunikációs és kapcsolati lehetőségek száma, nyelvi kurzusok elérhetősége, *képesség*, így általános intelligencia, nyelvtanulási készség, illetve a nyelvtanulással összefüggésbe hozható *kiadások mértéke*, így idő, pénz stb.²³

¹⁶ Ganta 2013: 5.

¹⁷ Schwartz et al. 2006: 1.

¹⁸ Koopmans–Statham 2001: 7.

¹⁹ McKeown–Wang 2002: 143.

²⁰ Koopmans–Statham 2001: 7.

²¹ Ganta 2013: 2–5.

²² Esser 2006: 1.

²³ Esser 2006: 1.

III.2. Társadalmi (el)helyezkedés

A társadalmi (el)helyezkedés a migránsnak a társadalmi hierarchiában elfoglalt helyére utal, amely erős összefüggésben áll az egyén iskolai végzettségével, munkaerőpiaci részvételével és az ezekből nyert társadalmi tőkével. Ezen elhelyezkedés mértékének mérése általában olyan mutatók alkalmazásával történik, amelyek sikeresen tudják bemutatni a migráns egyéni gazdasági helyzetét. Általánosan használt kategóriák közé tartoznak: munkaerőpiaci részvétel, legfelsőbb iskolai végzettség, állampolgári aktivitás megléte és annak mértéke. Magyarországon a munkaerőpiaci részvétel aránya általában nagyobb mértékű a migránsok, mint a magyarok között. Ezen belül kimutatták, hogy a kínai és a vietnámi bevándorlók jelentős része magánvállalkozó.²⁴ Ezt a megfigyelést támasztja alá az a kilencvenes évek végén gyűjtött adat is, amely szerint közel 10 000 bejegyzett kínai tulajdonú vállalat működött Magyarországon.²⁵

A társadalmi elhelyezkedést befolyásoló legfelsőbb iskolai végzettség az eddig megfigyelttel szemben árnyaltabb képet mutat a kínai migránsok között. Habár Kováts rámutat arra, hogy a korábbi kutatások alapján a kínai migránsok viszonylag aluliskolázottnak számítottak a más nemzetek bevándorlóihoz képest,²⁶ az utóbbi évek migrációs és integrációs stratégiáinak változásai mást vázolnak fel. Nyíri értelmezése szerint a kínai migránsok általában vállalkozó szellemű értelmiségiek, akiknek jelentős hányada rendelkezik felsőfokú végzettséggel.²⁷ Ezen tényező vizsgálata során figyelembe kell venni a mintavétel idejét, mert a kutatás más eredményt hozhat azon kínai bevándorlóknál, akik a nyolcvanas évek végén érkeztek hazánkba, és azoknál, akik a 2010-es években.

A fent bemutatottak mellett az integráció mértékét hitelesen leíró mutatónak számít az állampolgári aktivitás jelensége. Azzal, hogy a migráns politikailag aktívvá válik, amellet, hogy elfogadja a fogadó ország társadalmi és politikai normáit, hajlandóságot mutat arra, hogy formálja azokat. Az aktív politikai részvételt számos befolyásoló tényező alakítja, így a fogadó és a küldő ország politikai rendszere és kultúrája és emellet a migráns egyéni politikai szemlélete is nagy hatással bír.

²⁴ Kováts 2013: 26.

²⁵ Nyíri 2003: 3861.

²⁶ Kováts 2013: 29.

²⁷ Nyíri 2003: 3861.

Általánosan elmondható, hogy minél szabadabb demokráciát gyakorol egy ország, annál jelentősebb lesz az állampolgári aktivitás és önkéntesség szintje.²⁸ Ahogy azonban Nyíri rámutat, a kínai bevándorlók Magyarországon nem lépnek fel szervezeten politikai vagy gazdasági kirekesztettségük ellen, és inkább a személyek közötti kapcsolati rendszerekben bíznak.²⁹ Az (ön)szerveződés ilyen mérvű hiánya mindenképp passzív állampolgári attitűdöt sejtet.³⁰ Örkény és Székelyi 2010-ben végzett kutatásukban azonban erős politikai érdeklődést mértek többek között a kínai bevándorlók körében.³¹ Az eredmények közötti jelentős különbség talán magyarázható a magyarországi kínai migránsállományban az évek alatt bekövetkező változásokkal vagy a mintát alkotó migránsok különböző politikai attitűdjével. A politikai részvétel vagy részvételi szándék mellett az állampolgári aktivitás olyan önkéntes jellegű tevékenységekben is megragadható, mint a nonprofit szervezetekben, klubokban való tagság stb. is.

III.3. Interakció

Esser az interakció fogalmához sorolja a kölcsönös érdeklődésű individuumok által kialakított kapcsolatokat vagy kapcsolati rendszereket, amelyek közé tartozik a barátság, a romantikus kapcsolat, a házasság vagy más, általánosabb kapcsolat, ami az egyént egy társadalmi csoport tagjává teszi.³² A migráns azonosságtudatát erősen befolyásolja a fogadó ország társadalmával és a saját nemzetiségéhez tartozókkal fenntartott kapcsolata.

A társadalmon belüli kapcsolatok általánosan fontos szereppel bírnak az egyén társadalmon belüli túlélésében, az utóbbi években azonban világossá vált, hogy ezen kapcsolati hálóknak a megléte kiemeltebb szereppel bír a kelet-ázsiai kultúrákban. Putman egyenesen rámutat arra, hogy a kínai gazdasági előretörésben nagy szerepet játszott az a komplex, személyek közötti kapcsolati rendszer, amelyet kínaiul csak *guanxin* 关系 hívnak. Az effajta

²⁸ Sinha 2010: 6.

²⁹ Nyíri 2003: 3864.

³⁰ A jelenség alaposabb megértéshez azonban figyelembe kell vennünk azt a tényt is, hogy Kína nem engedélyezta kettős állampolgárságot, így a kínai állampolgárságukat túlnyomó többségében megőrző bevándorlók nem tudnak részt venni a magyarországi országgyűlési választásokon.

³¹ Örkény–Székelyi 2010: 68–69.

³² Ganta 2013: 2.

kapcsolati rendszer által befolyásolt gazdasági előretörés jelentős mértékben épít a személyek között meglévő bizalomra és a kiterjedt családi és közösségi kapcsolatokra. Ez a berendezkedés megőrződik a kivándorló és a letelepedő kínai diaszpórában is, amely jelentősen épít a csoporton belüli információ-áramlásra, családi és baráti kötelezésekre.³³

Ezt támasztja alá Irimiás megfigyelése, aki hangsúlyozza: annak ellenére, hogy Magyarországon nem figyelhető meg a klasszikus értelemben vett „Chinatown” jelensége – így nincs egy térben fizikálisan körbehárolható, elkülönített diaszpóra –, a bevándorló kínaiak kiterjedt kapcsolati hálójával rendelkeznek.³⁴

III.4. Önazonosítás

Az *önazonosítás* az egyénnek a fogadó ország rendszerével való azonosulását jelenti, azt, hogy milyen módon és mennyire látja saját magát egy kollektíva tagjaként.³⁵ Az önazonosítás jelentős mértékben függ olyan tényezőktől, mint az otthon fogalma, az asszimilálódás mértéke, valamint attól, hogy az egyén hogyan látja saját magát a társadalomban, és milyen kapcsolatot ápol az anyaországgal. Nem elhanyagolható tényező az sem, hogy milyen a fogadó ország viszonya az egyénhez.

Wu rámutat arra, hogy a kínaiaknak általánosan véve van egy erős történelmi identitástudatuk. A történelem során a kínaiak vándorlása – egyszerűen a kínaiak számbeli előnyének köszönhetően – inkább egyfajta bekebelező folyamat volt, amely előbb-utóbb rákényszerítette a kisebb fogadó nemzeteket, hogy alkalmazkodjanak a kínai kultúrához. Ezen erős identitástudat miatt a kivándorló kínaiak soha nem szűnnek meg kínainak lenni, mindig részesei lesznek a „*Zhonghuaminzuma*” 中华民族, tehát a kínai nemzetnek.³⁶ Az, hogy a migrációs folyamat változásainak, a kínai „*softpower*” előretörésének, a globalizációs trendek alakulásának milyen hatásai vannak az identitástudat kialakításában, és milyen változásokat hoztak az eddig feltárt jellemzőkben, a jövőben jelentős kutatások tárgya lehet.

³³ Putman 2013: 35–42.

³⁴ Irimiás 2009: 475.

³⁵ Ganta 2013: 2.

³⁶ Wu 1991: 163.

Az anyaország és a kivándorlók viszonya mellett jelentős alakító tényezőknek számít az, hogy a fogadó ország társadalma miként viszonyul a bevándorlókhoz. A diszkrimináció megléte vagy hiánya jelentős mértékben erősíti vagy gyengíti a migráns integrációs esélyeit, és befolyásolja a migráns identitástudatát. Az, hogy Magyarországon milyen szinten jelenik meg a diszkrimináció a bevándorlókkal szemben, ugyancsak komplex, nehezen mérhető és folyamatosan változó jelenség. Az előzetes felmérések alkalmával azonban világossá vált, hogy a Magyarországon élő kínaiak úgy érzik, az élet szinte minden területén szembesülniük kell a diszkriminációval.³⁷ Azt, hogy a jelenség milyen fordulatot vett a közelmúltban, tekintve a menekültügyi válságot, illetve a letelepedési kötvény bevezetését, nehéz meghatározni, és nem képezi ezen kutatás tárgyát. Annak felmérése azonban, hogy a kínai bevándorlók maguk milyen, a fogadó társadalom felől érkező diszkriminatív magatartást észlelnek, ugyancsak segíthet jobban megérteni a helyzetet.

IV. Eredmények

A jelen cikk a Magyarországon tartózkodó kínai migránsok integrációs szokásainak az alaposabb megértését tűzte ki célul. A 143 kínai migráns által kitöltött kérdőív kiértékelésével kapott eredmények segíthetnek feltárni a migráns populációban bekövetkező és a társadalmi integrációt érintő változásokat, a kutatásba bevont kínai állampolgárok száma azonban nem elégséges általános következtetések levonására. A résztvevők nemi és életkorbeli eloszlását lásd az *1. táblázat*ban

64 férfi és 79 nő által kitöltött kérdőívet dolgoztunk fel, az átlagéletkor 38 év volt. A leggyakoribb vízumtípus a keresőtevékenységre kiváltott vízum volt, a megkérdezettek több mint 36%-a rendelkezett ilyennel. Gyakori volt a családegyesítés céljából kiváltott vízum, illetve a hallgatói vízum is a maga 25, illetve közel 12%-ával. A válaszadók kiemelkedő többsége, mintegy 69%-a rendelkezett valamiféle felsőoktatási végzettséggel (*2. táblázat*).

Az akkulturációra vonatkozó kérdésekre kapott eredményt vizsgálva kimutatható a válaszadók erős kötődése az anyaországhoz. Közel 68%-uk a kínai kultúrát érzi közelebb magához, közel 22%-uk mind a kínait, mind pedig a magyart, és nem elhanyagolható 10,5%-uk a magyart. Arra a kérdésre, hogy

³⁷ Örkény–Székelyi 2010: 72.

melyik országot tekintik otthonuknak, a válaszadók 71%-a Kínát jelölte meg, 22,5%-a Magyarországot, és csupán 6,3% érezte úgy, hogy mindkét ország egyenlő mértékben tekinthető az otthonának. A kérdőívet kitöltők kiemelkedő hányada mutatott érdeklődést a magyar kultúra iránt. Közel 88%-uk válaszolta azt, hogy van olyan magyar szokás, amelyet érdekesnek tart, szeretne jobban megérteni, esetleg elsajátítani, és 73,2%-uk követi rendszeresen a Magyarországon zajló eseményeket.

A válaszadók 36,8%-a legalább naponta egyszer néz magyar tévéműsort, hallgat magyar rádiót, vagy olvas magyar újságot, és 36,2%-uk megteszi ugyanezt legalább egyszer egy héten. Arra a kérdésre, hogy a válaszadó kirándult-e már más magyar városba, kimagasló 95,7% adott igenlő választ (3. táblázat).

A magyar nyelvi készség – mint kiemelt akkulturációs elem – a következőképpen alakult: A kérdőívet kitöltött kínai állampolgárok jelentős része, 36,4%-a saját bevallása szerint folyékonyan vagy átlagosan beszél a magyar nyelvet. 46,9%-a gondolta úgy, hogy legalább pár szót tud magyarul, és 16,8% jelentette, hogy egyáltalán nem beszél a nyelvet. A válaszadók 50,7%-a a kínait használja gyakrabban a magyarral szemben, 41,5% azonban mondta, hogy a két nyelvet egyforma gyakorisággal használja. A legtöbben a mindennapi teendők ellátása során használják a magyar nyelvet (68,3%), magas volt azonban azon válaszadók aránya is, akik munkájuk során teszik ugyanezt (44,4%), és 13,4% jelentette, hogy soha nem használja a nyelvet. A legtöbben (45,8%), valamilyen magyar nyelvi programban, nyelviskolában vagy magántanártól tanultak magyarul, illetve 32,4% barátoktól vagy munkatársaktól, 20,4% pedig saját magát képezte.

A munkaerőpiaci részvétel területén a megkérdezettek elég széles skálát fedtek le. 21%-uk alkalmazásban állt, 38,5% volt magánvállalkozó, 16,8% tanult, és 11,9% állította, hogy a fő tevékenysége a házimunka és a gyerekfelügyelet (4. táblázat).

A társadalmi szerepvállalást feltérképezni kívánó kérdések két fő területet érintettek: önkéntes és politikai tevékenység. 65,2%-a válaszadóknak ismert vagy tudott a létezéséről olyan szervezetnek, amelyet kínai migránsok vezetnek, de csupán 23,9%-uk volt tagja valamilyen kínai állampolgárok által szervezett politikai vagy nem politikai szervezetnek, és mintegy 70,5% válaszolta azt, hogy nem végez semmilyen nem fizetett, önkéntes tevékenységet Magyarországon. Az önkéntes tevékenységhez való passzívabb hozzáállást mutatja az is, hogy a válaszadók több mint fele (56,1%) nem vett részt semmilyen közösség által szervezett eseményen.

Az állampolgári aktivitás gyakorlásával kapcsolatos kérdések leginkább azt vizsgálták, hogy a migránsok hajlandóak-e bármilyen szinten is beleszólni a politikai életbe. A válaszadók 33,8%-át nagyon vagy legalább általános mélységekig érdekelte a magyar politika. 31%-uk úgy nyilatkozott, hogy csak az érdekli, ami valamilyen kapcsolatban áll velük, 26,8% nem igazán, 8,5% pedig egyáltalán nem érdeklődött a magyar politika iránt. 91,5% válaszolta azt, hogy még nem szavazott Magyarországon, de 80,6% ezt az állampolgárság hiányával indokolta, és 10,8% úgy vélte, hogy a szavazata nem bír semmilyen befolyással. Kimagaslónak mondható 64,3% azonban úgy nyilatkozott, hogy részt venne szavazáson, ha tehetné, és túlnyomó többség, 97,9% örülne annak, ha valaki képviselné a kínai migránsok érdekét a parlamentben (5. táblázat). (Megjegyzendő, hogy a Magyarországon bejelentett lakcímmel rendelkező külföldi állampolgárok, így a kínaiak is, az önkormányzati választásokon szavazhatnak, a parlamenti választásokon azonban csak magyar állampolgárok vehetnek részt.)

A válaszadók jelentős része vélte úgy, hogy az észlelt diszkrimináció helyzete Magyarországon nem túl aggasztó vagy egyáltalán nem aggasztó (87%), 6,4%-uk gondolta azonban úgy, hogy aggasztó a helyzet, és 7,1%-uk úgy, hogy a helyzet nagyon aggasztó. Az észlelt diszkrimináció esetében 14,8%-uk érezte úgy, hogy a diszkrimináció abban nyilvánult meg, hogy rosszabb kiszolgálást kaptak, mint mások, és ugyancsak 14,8%-uk érezte azt, hogy úgy kezelték őket, mintha nem lennének elég intelligensek. Viszonylag nagyobb arányuk érezte úgy, hogy kevesebb tisztelettel fordultak feléjük (35,9%). Az észlelt diszkrimináció gyakoriságát illetően a legtöbben (61,9%) úgy nyilatkoztak, hogy Magyarországon való tartózkodásuk ideje alatt csupán néhányszor fordult elő velük, hogy diszkriminálták őket, 23,7% nyilatkozta azt, hogy legalább évente egyszer ez megtörténik velük, és 2,1% mindennap átél valamilyen diszkriminációt. Az észlelt diszkrimináció több esetben a boltokban, piacon történt (29%), előfordult iskolákban (8%), állami hivatalokban (10%), újságokban, tévében vagy hivatalos dokumentumokban (5%), illetve egyéb közterületen (10%) (6. táblázat).

	n(%)
Résztvevők száma	143
Életkor	
18–20	10 (7,0)
21–40	80 (56,3)
>40	52 (36,6)
Átlagéletkor	38
Nem	
Férfi	64 (45,1)
Nő	78 (54,9)
Életkor Magyarországra érkezéskor	
<20	33 (23,6)
21–40	88 (62,9)
>40	19 (13,6)
Átlagéletkor Magyarországra érkezéskor	28
	n (%)
Legmagasabb iskolai végzettség	
Általános iskola	3 (2,1)
Középiskola	41 (28,9)
Főiskola vagy egyetem	98 (69)
Vízum típusa	
Hallgatói	17 (11,9)
Munkavégzés céljából kiváltott	52 (36,4)
Családegyesítés céljából kiváltott	36 (25,2)
Egyéb	38 (26,6)

1. táblázat: Háttér adatok

	n(%)
Melyik kultúrát érzi magához közelebb?	
Magyarország	15 (10,5)
Kínai	97 (67,8)
Mindkettő	31 (21,7)
Melyik országot érzi otthonának?	
Kína	101 (71,1)
Magyarország	32 (22,5)
Mindkettő	9 (6,3)
Vannak-e olyan magyar szokások, amelyeket érdekesnek tart, és esetleg szeretne jobban megérteni vagy megtanulni?	
Igen	124 (87,9)
Nem	17 (12,1)
Követi a mindennapi eseményeket Magyarországon?	
Igen	104 (73,2)
Nem	38 (26,8)
Milyen gyakran néz magyar tévéműsort, hallgat magyar rádiót, vagy olvas magyar újságot?	
Többször egy nap, mindennap	16 (11,3)
Naponta egyszer, mindennap	36 (25,5)
Hetente többször	20 (14,2)
Hetente párszor	31 (22,0)
Párszor egy hónapban	20 (14,2)
Soha	18 (12,8)
Kirándult már más magyar városba?	
Igen	134 (95,7)
Nem	6 (4,3)

2. táblázat: Akkulturáció

	n(%)
Magyar nyelvtudás	
Folyékony	17 (11,9)
Átlagos	35 (24,5)
Pár szó	67 (46,9)
Egyáltalán nem	24 (16,8)
Nyelvi preferencia (Melyik nyelvet használja gyakrabban?)	
Kínai	72 (50,7)
Magyar	4 (2,8)
Egyforma gyakorisággal használom mindkettőt	59 (41,5)
Más nyelvet használok	7 (4,9)
Hol használja a magyar nyelvet?	
Otthon	4 (2,8)
Iskolában	21 (14,8)
Munkahelyen	63 (44,4)
Mindennapi teendők ellátása során	97 (68,3)
Mindig	8 (5,6)
Soha	19 (13,4)
Hogyan tanult magyarul?	
Általános iskolai oktatás során	10 (7,0)
Középiskolai oktatás során	12 (8,4)
Nyelvi program keretén belül	34 (23,9)
Nyelviskolában	16 (11,3)
Magántanártól	15 (10,6)
Önállóan	29 (20,4)
Barátoktól és/vagy munkatársaktól	46 (32,4)
Még soha nem tanultam magyarul	25 (17,6)

3. táblázat: Magyar nyelv-tudás

	n(%)
Munkaerőpiaci részvétel	
Alkalmazott	30 (21,0)
Vállalkozó/magánvállalkozó	55 (38,85)
Saját családhoz tartozó üzletnek dolgozik	10 (7,0)
Tanul	24 (16,8)
Munkanélküli, de munkát keres	2 (1,4)
Munkanélküli, de nem keres munkát	4 (2,8)
Nyugdíjas	1 (0,7)
Házimunka és gyerekfelügyelet a fő tevékenység	17 (11,9)

4. táblázat: Foglalkoztatottság

Ismer olyan szervezetet, amelyet magyarországi kínaiak vezetnek?	n(%)
Igen	92 (65,2)
Nem	49 (34,8)
Tagja-e bármilyen olyan politikai vagy nem politikai szervezetnek, amelyet kínaiak vezetnek?	
Igen	33 (23,9)
Nem	105 (76,1)
Önkéntes tevékenység végzésének helyszíne	
Kereskedelmi kamara	4 (2,9)
Migránsokkal foglalkozó szervezet	10 (7,2)
Egyéb szervezetek (sport, kulturális, vallási stb.)	27 (19,4)
Nem végez egyáltalán semmilyen önkéntes tevékenységet	98 (70,5)
A közösség által szervezett eseményeken való részvétel: (pl.: sportesemény, vacsorák, ünnepek)	
Igen	61 (43,9)
Nem	78 (56,1)
Érdeklí a magyar politika?	
Igen, nagyon	10 (7,0)
Igen, általában	38 (26,8)
Csak az érdekli, ami őt érinti	44 (31,0)
Nem igazán	38 (26,8)
Egyáltalán nem	12 (8,5)
Szavazott már Magyarországon?	
Igen	12 (8,5)
Nem	129 (91,5)
Amennyiben nem szavazott, ennek oka:	
Állampolgárság hiánya	112 (80,6)
Nem érdekli a magyar politika	15 (10,8)
Általában nem érdekli a politika	14 (10,1)
Nem érzi magát közel egyetlen magyar politikai párthoz sem	2 (1,4)
A szavazat nem hozna semmilyen változást	15 (10,8)
A szavazáshoz való hozzáállás (Ha tehetné, részt venne-e holnap szavazáson?)	
Nem	50 (35,7)
Igen	90 (64,3)
A migránsok helyzetének politikai támogatottsága (Örülne annak, ha valaki képviselné a kínai migránsok érdekét a parlamentben?)	
Igen	138 (97,9)
Nem	3 (2,1)

5. táblázat: Állampolgári aktivitás

	n(%)
Az észlelt diszkrimináció fajtája:	
Kevesebb tisztelettel bántak vele	51 (35,9)
Rosszabb kiszolgálásban részesült	21 (14,8)
Úgy viselkedtek vele, mintha kevésbé lenne értelmes	21 (14,8)
Úgy viselkedtek, mintha félték volna tőle	3 (2,1)
Úgy érezte, mintha veszélyben lenne	1 (0,7)
Egyik sem ezek közül	62 (43,7)
Az észlelt diszkrimináció gyakorisága	
Majdnem mindennap	2 (2,1)
Legalább egyszer egy héten	3 (3,1)
Egypárszor havonta	2 (2,1)
Párszor egy évben	23 (23,7)
Ritkábban, mint egyszer egy évben	7 (7,2)
Összesen egyszer-kétszer történt	60 (61,9)
Az észlelt diszkrimináció gyakorisága	
Majdnem mindennap	2 (2,1)
Legalább egyszer egy héten	3 (3,1)
Egypárszor havonta	2 (2,1)
Párszor egy évben	23 (23,7)
Ritkábban, mint egyszer egy évben	7 (7,2)
Összesen egyszer-kétszer történt	60 (61,9)
Az észlelt diszkrimináció helyszíne	
Iskola	8 (8,0)
Állami hivatalok	10 (10,0)
Bolt, piac	29 (29,0)
Más közterület	48 (48,0)
Újság, tévé, hivatalos dokumentum	5 (5,0)
Kínaiak ellen meglévő diszkrimináció (Ön szerint aggasztó-e a kínaiakkal szembeni diszkrimináció helyzete Magyarországon?)	
Nagyon aggasztó	10 (7,1)
Aggasztó	9 (6,4)
Létezik, de nem aggasztó	84 (59,6)
Egyáltalán nem aggasztó	38 (27,4)

6. táblázat: Észlelt diszkrimináció

V. Összegzés

A jelen kutatás célja az volt, hogy jobb és átfogóbb ismereteket szerezzünk a Magyarországon tartózkodó kínai állampolgárok társadalmi integrációjáról. A kutatásban részt vevő kínai állampolgárok válaszai alapján az a megfigyelés körvonalazódik, hogy a bevándorlók transznacionális viselkedési formát vesznek fel, amely segíti őket abban, hogy a saját kultúrájuk megőrzése mellett nyissanak a fogadó ország kultúrája felé is. Az adatfeldolgozás során kapott eredmények arra utalnak, hogy azok a nézetek, amelyek erősen elzárkózó diaszpóráként jellemzik a kínaiakat, nem feltétlenül felelnek meg napjaink helyzetének, nem vonatkoztathatók a diszpóra egészére, de legalábbis komplexebb képet kell alkotnunk a kérdésről.

A kapott eredmények azt mutatják, hogy a vizsgálatban részt vevő kínai migránsok többsége – annak ellenére, hogy erősen kötődnek a saját anyaországukhoz, saját nemzeti kultúrájukhoz és nyelvükhöz – nem zárkóznak el a fogadó ország kultúrája és szokásai elől sem. A kutatásban megkérdezettek jelentős része érdeklődik valamilyen magyar szokás iránt, figyelemmel kíséri a magyar médiát és a mindennapi eseményeket, és legtöbbjük már turistáskodott más magyar városban is. Az izolálódó viselkedést felváltani látszik a kultúrák felé nyitottabb transznacionális attitűd, amely átalakulás fontos tárgyát képezheti a jövőbeli kutatásoknak.

A nyelv a saját nemzeti identitás egyik legkiemelkedőbb közege és képviselője. A kutatás keretei nem engedték meg, hogy objektív formában tárjuk fel a kínai bevándorlók tényleges magyar nyelvtudását, ám a tanuláshoz való hozzáállást is az integrációs attitűdhez tartozó leíró információként fogtuk fel. Az eredmények alapján kimutatható, hogy a legtöbb kínai bevándorlónak van valamiféle alapvető magyar nyelvi ismerete, illetve valamilyen formában tanult már magyarul. A nyelvtudást befolyásoló tényezőnek tekinthető az is, hogy a Magyarországon élő kínaiak egy jelentős hányada valamilyen üzleti tevékenységet folytat (magánvállalkozó), akik sokszor a nyelvtanulást túlzottan időigényesnek gondolják a mindennapi egyéb tevékenységek mellett. Ezenfelül, mivel a kínaiak erősen támaszkodnak a saját szociális hálójukra, sok esetben ez a jól kiépített rendszer nem is teszi szükségessé a fogadó ország nyelvének az elsajátítását. A nyelvtanuláshoz való pozitív hozzáállás azonban mindenképpen nyitottabb integrációs attitűdre utal.

A felmérés az állampolgári aktivitást, illetve a társadalmi szerepvállalást illetően komplexebb képet vázolt fel, mintsem azt előzőleg feltételeztük.

A kérdőív kitöltésében részt vevő kínaiak jelentős része általános érdeklődést mutat a magyarországi események és politika iránt, és amennyiben tehetné, választásokon is részt venne. Ami azonban az önkéntes tevékenységet illeti, a kínai állampolgárok kiemelkedő százaléka nem végzett semmilyen önkéntes munkát, de mutatott valamiféle hajlandóságot közösségi eseményeken való részvételre. Az eredmények megkérdőjelezzik azt a nézetet, miszerint a kínai állampolgárok az állampolgári aktivitást illetően erősen elzárkózó magatartást mutatnak.

A kutatásban részt vevők közül a legtöbben munkavégzés miatt érkeztek az országba, és kiemelkedő hányaduk magánvállalkozóként végzett kereső tevékenységet. Arányait tekintve a tanulmányok folytatása céljából hazánkba érkező kínai állampolgárok száma is szignifikáns volt. Az egyetemi tanulmányok miatt hazánkba vándorlók magukkal hoznak egy nemzetközibb viselkedésformát, amelyet kulturális nyitottság és tájékozottság jellemez. Mindezzel együtt a hazánkban tartózkodó kínai állampolgároknak az aktív munkaerőpiaci részvétele pozitív integrációs mutatóként értelmezendő.

A felmérésben a legtöbb résztvevő jelentett valamiféle diszkriminációt. Véleményük szerint a diszkrimináció mindenképp jelen van az országban, emellett azonban a legtöbbjük úgy nyilatkozott, hogy annak mértéke nem aggasztó. Legtöbbjük a diszkriminatív viselkedést abban látta, hogy a fogadó ország tagjai kevesebb tisztelettel beszéltek velük, vagy esetleg úgy kezelték őket, mintha nem lennének elég intelligensek.

Bár a felmérés eredményei arra utalnak, hogy a magyarországi kínai diaszpóra integrációs szokásai igen komplex képet mutatnak, le kell szögeznünk azt is, hogy a vizsgált csoport nem megfelelő nagyságú ahhoz, hogy általános következtetéseket vonjunk le, ezért az eredmények csak jelzésértékűek lehetnek. Emellett a kutatást torzító jelentős faktor lehet az is, hogy a kérdőívet kitöltő személyek feltételezhetően általában nyitottabb hozzáállást mutatnak, így az általuk adott információ is társadalmi nyitottságot fog tükrözni. A kínai diaszpóra jelentős részének a felmérése nem történt meg, ezért nem tudjuk, hogy ők milyen integrációs attitűddel rendelkeznek. Ennek ellenére körvonalázódni látszik az a tendencia, hogy a diaszpórán belül jelen vannak pozitív integrációs viselkedési formák is, amelyek alapot adhatnak további vizsgálatok kibontására.

Felhasznált másodlagos szakirodalom

- „A törvényerejű rendeletek listája.” URL: <http://allamszocializmus.lapunk.hu/tarhely/allamszocializmus/dokumentumok/tvr.pdf>, utolsó megtekintés: 2018. február 22.
- Esser, Hartmut 2006. „Migration, Language and Integration.” *AKI Research Review* 4.
- Ganta, Vladimir 2013. „Measuring the integration of labour migrants abroad: the case of Moldova.” *CARIM-East Research Report* 34.
- Irimiás Anna 2009. „Az új kínai migráció – a Budapesten élő kínai közösség.” *Statistikai Szemle* 87: 7–8.
- Koopmans, Ruud – Statham, Paul 2001. „How national citizenship shapes transnationalism: A comparative analysis of migrant claims-making in Germany, Great Britain and the Netherlands.” *Working Papers on Transnational Communities*. WPTC-01-01. URL: <http://www.transcomm.ox.ac.uk/working%20papers/WPTC-01-10%20Koopmans.doc.pdf>, utolsó megtekintés: 2018. február 22.
- Kováts András 2013. „Bevándorlók integrációja Magyarországon korábbi kutatások adatai alapján.” In: Kováts András (ed.) *Bevándorlás és integráció – magyarországi adatok, európai indikátorok*. MTA Magyar Társadalomtudományi Kutatóközpont, Kisebbség-kutató Intézet, 25–42.
- KSH Statat 2018: „Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok földrészek, országok és nemek szerint, január 1.” URL: http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadadat_eves/i_wvnv001b.html, utolsó megtekintés: 2018. február 22.
- Latham, Kevin – Wu, Bin 2013. „Chinese immigration into EU: new trends, dynamics and implications.” *ECRAN Paper* 01 March, 2013. URL: https://www.chathamhouse.org/sites/files/chathamhouse/public/Research/Asia/0313ecran_lathamwu.pdf, utolsó megtekintés: 2018. március 10.
- Mészáros Klára 2005. „Kínaiak Európában.” *Terebess Ázsia E-Tár*, URL: <https://terebess.hu/keletkultinfo/kinaieur.html>, utolsó megtekintés: 2018. február 22.
- Nyíri Pál 1999. „Chinese Organisations in Hungary 1989–1996: A case study in PRC-oriented Community Politics Overseas.” In: Pieke, Frank – Mallee, Nein (eds.) *Internal and International Migration: Chinese Perspectives*. Richmon: Curzon, 251–279.
- Nyíri Pál 2003. „Új kisebbség Magyarországon: a kínaiak.” *Barátság* 10: 3860–3864.
- Nyíri Pál 2010. „Kínai migránsok Magyarországon: Mai tudásunk és aktuális kérdések.” In: Hárs Ágnes – Tóth Judit (szerk.) *Változó migráció – változó környezet*. Budapest: MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet, 147–171.
- Örkény Antal – Székelyi Mária 2010. „Hat migráns csoport összehasonlító elemzése.” In: Örkény Antal – Székelyi Mária (eds.) *Az idegen Magyarországon. Bevándorlók társadalmi integrációja*. Budapest: MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete, ELTE Eötvös Kiadó: 49–97.
- Putman, Robert 1993. „The Prosperous Community: Social Capital and Public Life.” *The American Prospect* 13: 35–42.

- Saggar, Shamit et al. 2012. „The Impacts of Migration on Social Cohesion and Integration.” *Final report to the Migration Advisory Committee*. URL: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/258355/social-cohesion-integration.pdf, utolsó megtekintés: 2018. március 10.
- Schwartz, Seth J. – Montgomery, Marilyn J. – Briones, Ervin 2006. „The Role of Identity in Acculturation among Immigrant People: Theoretical Propositions, Empirical Questions, and Applied Recommendations.” *Human Development* 49: 1–30.
- Sinha, Witmer J. 2010. „Volunteering and Civic Participation among Immigrant Members of Ethnic Congregations: Complementary NOT Competative.” *Journal of Civil Society* 7: 23–40
- „The Belt and Road Initiative.” A kínai kormány honlapja. URL: <http://english.gov.cn/beltAndRoad/>, utolsó megtekintés: 2018. február 22.
- Wiedemann Tamás 2017: „Végleges: húszezer bevándorló érkezett a kötvényprogrammal.” *Magyar Nemzet Online*, 2017. december 7. URL: <https://mno.hu/gazdasag/vegleges-huszezer-bevandorlo-erkezett-a-kotvenyprogrammal-2432444>, utolsó megtekintés: 2018. február 28.
- Wu, David Y. 1991. „The construction of Chinese and Non-Chinese Identities.” *Daedalus* 120.2: 159–179.